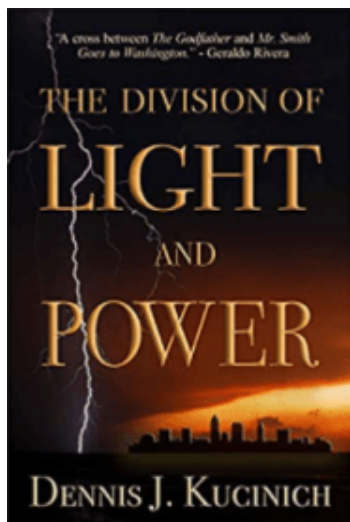

Leser du tykke engelske bøker? Her er et forslag om strømbransjen

Denne teksten ble først publisert på <http://einarflydal.com> den 21.10.2021

«Jeg tror på offentlig eierskap av alle monopoler på offentlige tjenester av samme grunn som jeg tror på kommunalt eierskap av vannverk, parker og skoler. Jeg tror på kommunalt eierskap av slike monopoler fordi hvis du ikke eier dem, kommer de etter hvert til å eie deg. De kommer til å bryte ned politikken, herske over dine institusjoner og til slutt ødelegge dine friheter.»

Tom I Johnson

grunnlegger av Muny Light, det offentlige strømselskapet i Cleveland, Ohio, USA

borgermester i Cleveland 1901 – 1909

Få sitater kan vel passe bedre akkurat nå, når strømprisen i Sørnorge går gjennom taket, samtidig som landets strømprodusenter eksporterer for fullt og driver prisen og knappheten enda høyere

opp. For slik er systemet nå utformet, at dette skjer av seg selv.

Dette sitatet er hentet fra boka du ser bilde av. Boka handler om hvordan en ung student, Dennis J. Kucinich, bestemte seg for å sloss for det lille kommunale strømselskapet i Cleveland som kjempet mot å bli kjøpt opp av et større privat konsern som ville ta over strømmettet og presse strømprisene i været.

I 1969 kom Kucinich seg inn i bystyret, og etter hvert ble han borgermester. Skritt for skritt klarte han å redde kommunens everk. Og han avslørte gang på gang hvordan det private konsernet gikk til alle slags ulovligheter, bestikkelser og korrupsjon for å gjøre livet vanskelig for Muny Light og å lokke kundene over til seg. Blokkering av pålagt utvekslingsstrøm som førte til strømstans hos Muny Light sine kunder, høyere priser, bakvaskelskampanjer og trusler – alt ble satt i scene som ledd i kampen for å kapre markedet.

Men Kucinich vant – mot alle odds. Det kommunale Muny Light sparte kommunens budsjett og innbyggerne for millioner av dollar i årene som kom. Hvorfor? Fordi det ikke hadde som eneste målsetting å tjene penger til aksjonærene.

– Dette enøyde målet utkonkurrerer oftest de vakre ordene om samfunnsnytte og gjør denne organisasjonsformen så ensrettet at hadde den vært et menneske, ville den blitt diagnostisert som psykopat, skriver juristen Joel Bakan i boka «The Corporation – Den maniske jakten på makt og profitt», Kunnskapsfabrikken 2006. (Dokumentarfilmen som ble laget utfra boka, og senere oppdateringer om korporasjonenes rolle i dagens samfunn fins over alt på YouTube.)

Boka til Kucinich er personlig, interessant og underholdende og skrevet på temmelig lettlest engelsk. Det er ikke en fagbok. Den forteller mye om lokalpolitikk, korrupsjon og om rå forretningsdrift (362 sider + noter og ordlister). Jeg kjøpte den fra <https://www.bookshopsantacruz.com/>

Privatiseringen av kommunalt eide kraftverk kom litt tidligere i USA enn her i Europa. Den ble startet nærmest som en moteretning grunnlagt på nyliberalistisk økonomisk tankegods fra Chicago-økonomen Milton Friedman.

Privatiseringen av kraftselskapene førte riktignok til mye kontanter i kommunekassa og mer effektive selskaper, og var sikkert en fordel i land med ineffektivt styre og mye korrupsjon. Men den førte samtidig til høyere skatt og høyere strømpriser i en rekke byer i USA – men ikke i Cleveland, viser Kucinich. Oppdelingen i monopol-delen (nettverk) og konkurranse-delen (strøm) kom seinere, og er fortsatt temmelig fersk i Norge og bare delvis reell:

De fleste norske strømselskapene er delt opp i to datterselskaper, der det ene selger strøm og det andre selger nettleie. På toppen kan man da – så langt lover og forskrifter gjør det mulig – fordele inntekter og utgifter mellom de to på mest mulig gunstig vis for selskapet. Dette er helt parallelt til situasjonen innen telekom og temmelig likt innen jernbanedrift.

I går kveld gikk jeg over til å kjøpe strømmen til hus og hytte fra [Motkraft](#), et nytt non-profit-selskap som bare selger strøm. Det lover å gi overskuddet til veldedige formål i stedet for til aksjonærene. Motkraft selger nøyaktig det samme som alle de andre strømselskapene, men billigere og til en mer sympatisk og enklere prismodell.

Ting skjer i kraftbransjen slik det skjedde innen telekom og bank: kilowatt, banktransaksjoner og tellerskritt er automatisk produserte varer som er like hos alle tilbydere. Når støttesystemene er på plass, er ekstrakostnaden per ny kunde lik kroner 0 og driften automatisk, understøttet av litt datadriftspersonell og en kundefront. «Forretningen kan i prinsippet drives fra en skoeste i Brasil», husker jeg at jeg formulerte det i et intervju med et bankblad en gang tidlig på 1990-tallet – for den store omveltningen kom. Og nå er det kraftbransjens tur:

Effektiv konkurranse vil presse prisene ned til nesten 0, og det ser det ut til at de unge guttene bak Motkraft har tatt konsekvensen av. Deres reise skal det bli spennende å være med på! Det er ingen bindingstid, så svikter prosjektet deres, melder jeg bare overgang igjen.

Det er litt verre med nettselskapene: De har fortsatt monopol, og har ikke lært seg at «kunden har alltid rett». Der arbeider de fortsatt utfra at de selv vet best, og at kunden ikke har noe han skulle ha sagt når nettselskapet vil installere en måler med en mikrobølgesender som hele verden snart vet gir folk og miljø helseproblemer:

Tirsdag var 7 saksøkere i rettsmøte mot Glitre Energi Nett i tingretten i Drammen. Samme dag fikk samme tingrett nok et krav om midlertidig forføyning mot Glitre Energi Nett mot seg. Også Agder Energi var i tingretten her om dagen, og ble stanset på en liten formalitet som selskapet sikkert snart retter opp. Kanskje er det slik flere steder i landet.

Men hvorfor slik hast med å stenge strømmen hos dem som motsetter seg en ny måler nå om dagen når kulda setter inn? NVE har jo ikke pålagt noe selskap å skifte målere der det foreligger en legeattest. Justervesenet har ikke bestemt at gamle målere ikke får stå. Ville det ikke være rimelig å vente til etter lagmannsrettens dom i ankesaken som kommer opp til våren?

Einar Flydal, den 21. oktober 2021